ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Навчально-науковий інститут денної освіти

Кафедра правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач (начальник) кафедри
_____ проф. Г. В. Лаврик
«29» _____08_____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни: «Юридичні інновації»

освітньо-професійна програма: Право

спеціальність: 081 Право

галузь знань: 08 Право

ступінь вищої освіти: магістр

Робоча програма навчальної дисципліни «Юридичні інновації» схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри правознавства
Протокол від «29» серпня 2022 року № 1

ПОЛТАВА – 2022

Укладач: Кульчій Олег Олександрович, доцент кафедри правознавства ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», к. ю. н., доцент.

ПОГОДЖЕНО
Гарант освітньо-професійної програми «Право»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 081 Право
д. ю. н., професор
_____ Галина ЛАВРИК

ЗМІСТ

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни 4
Розділ 2. Перелік компетентностей та програмні результати навчання з навчальної дисципліни.....5
Розділ 3. Програма навчальної дисципліни 7
Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни 17
Розділ 5. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів.....41
Розділ 6. Інформаційні джерела 43
Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни.....52

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1. Опис навчальної дисципліни «Юридичні інновації»

Місце в структурно-логічній схемі підготовки	*Пререквізити:* Професійна етика, Юридична техніка, Ділова іноземна мова. *Постреквізити/кореквізити:* Переддипломна практика.
Мова викладання	Українська мова
Статус дисципліни – обов'язкова	
Курс/семестр вивчення	2 курс, 3 семестр
Кількість кредитів ЄКТС/ кількість модулів	Кількість кредитів за ЄКТС – 3 / 1 модуль
Денна форма навчання:	
Кількість годин: – загальна кількість: 3 семестр – 90	
– лекції: 3 семестр – 10	
– практичні заняття: 3 семестр – 20	
– самостійна робота: 3 семестр – 60	
– вид підсумкового контролю: 3 семестр – екзамен	
Заочна форма навчання:	
Кількість годин: – загальна кількість: 3 семестр – 90	
– лекції: 3 семестр – 6	
– практичні заняття: 3 семестр – 10	
– самостійна робота: 3 семестр – 74	
– вид підсумкового контролю: 3 семестр – екзамен	

Розділ 2. Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Сучасне суспільство, зустрівшись на своєму шляху із численними викликами, відповідає на них динамічними змінами та розвитком, які охоплюють усі сфери життя людини. Одним із таких процесів є широке впровадження інформаційних та комунікаційних технологій, що триває вже не одне десятиліття, причому, з позитивною динамікою (технології стають більш якісними з точки зору задоволення потреб людини та більш масовими в силу їх здешевлення). Юридична професія не може залишатися осторонь цих змін. Подекуди вони були доволі повільними, не сприймалися як революційні та вже міцно укоренилися у свідомості сучасних юристів як звичайний стан речей (наприклад, використання електронних баз нормативних документів), однак зміни прискорюються. Крім того, переосмислюються і самі підходи до організації юридичного ринку, сутності роботи юриста.

Предметом навчальної дисципліни «Юридичні інновації» можна визначити вивчення сучасних тенденції та інноваційних підходів у галузі права (правового регулювання суспільних відносин) та юридичної практики; аналіз сучасних технологій, що можуть підвищити ефективність роботи юриста та нових підходів до їх застосування, дослідження впливу інноваційних технологій на правове регулювання суспільних відносин та діяльність юристів (зокрема, електронне правосуддя, електронне урядування, застосування штучного інтелекту тощо).

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів-юристів знань про діджиталізацію в праві, підвищення рівня розвитку цифрових компетентностей, набуття практичних навичок застосування юридичних інновацій та технологій у професійній діяльності юристів, діяти ефективно в умовах динамічних змін.

Основні **завдання навчальної дисципліни** полягають у формуванні в здобувачів ОП «Право» здатності:

– розуміти сутність інноваційних юридичних технологій та їх застосування у праві;

– вміти алгоритмізувати процеси у діяльності юристів;

– виявляти юридичні процеси, придатні до автоматизації;

– розуміти сутність блокчейну (Blockchain) та сфери його використання у юридичній практиці;

– володіти навичками ефективного пошуку інформації у відкритих джерелах даних та аналізу отриманої інформації;

– ідентифікувати та аналізувати ризики, що виникають при використанні технологій у праві, розуміти етичні аспекти впровадження інновацій;

– розуміти особливості створення, організації юридичних стартапів та залучення коштів;

– вміти використовувати інструменти онлайн вирішення спорів (ODR);

– вміти використовувати методику дизайн-мислення в юридичній діяльності.

Таблиця 2. Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
	Загальні компетентності	
1.	здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 3);	проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження (РН 3);
2.	здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК 4);	оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності (РН 8);
3.	здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово (ЗК 5) *(обумовлено роботою із переважно англомовними інформаційними джерелами)*;	вільно спілкуватися іноземною мовою професійного спрямування (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово (РН 5);
4.	здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 6);	генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг (РН 9)
5.	здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК 8) *(здатність спілкуватися з представниками сфери ІТ, зокрема формулювання та постановка задач з урахуванням можливостей ІКТ)*;	співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами (РН 2);
6.	здатність розробляти проекти та управляти ними (ЗК 10) *(на прикладі юридичних стартапів)*;	оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання (РН 1);
	Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
7.	здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів (СК 8) *(у частині ODR)*;	використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції (РН 11);
8.	здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності (СК 9);	інтегрувати необхідні знання та розв’язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності (РН 17)

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
9.	здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією (СК 13);	дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання (РН 7)
10.	здатність аналізувати сучасні виклики і загрози для людини і суспільства, виявляти причини їх настання та можливі наслідки, усвідомлюючи свій професійний обов'язок і соціальну значущість (ДСК 16).	вміти ідентифікувати сучасні виклики і загрози для людини і суспільства, виконувати обов'язки щодо їх нівелювання та усунення з урахуванням етичних норм і принципів професійної діяльності (ДРН 18).

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Юридичні інновації»укладен відповідно до освітньо-професійної програми Право підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право», розробленої на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 643.

Програму навчальної дисципліни «Юридичні інновації» обговорено і схвалено на засіданні кафедри правознавства. Протокол засідання кафедри від 29 серпня 2022 р., № 1.

Програмний зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.
Юридичні інновації

Тема 1. Вступ до юридичних інновацій

Як технології впливають на право: огляд еволюції технологічної підтримки права від його зародження і до сьогодення.

Майбутнє юридичної освіти та навички, необхідні для юристів у цифрову епоху (Т-подібні, О-подібні та Дельта-подібні юристи).

Вербалізація права: вираження правил поведінки (норм права) мовними засобами. Механізація права: фіксація правових норм у писемних джерелах (документах).

Цифровізація права: створення електронних копій паперових документів, зберігання документів у цифровій формі.

Онтологізація (семантизація права): створення семантичного гіпертексту і гіпермережі семантичних конструкцій.

Епістемізація права: моделе-орієнтоване представлення правового знання, автоматизація правозастосовної діяльності за допомогою штучного інтелекту.

Короткий огляд основних напрямів інновацій у праві. Приклади цифровізації у публічній сфері: електронний кабінет платника податків, електронний суд, реєстрація ТОВ онлайн, модельні статути тощо. Публічні реєстри і відкриті дані. Цифровізація в наданні юридичних послуг: чатботи і автоматизація процесів складання юридичних документів. Цифрові можливості для вирішення спорів. Чим для правника може бути корисною технологія Blockchain.

Різні підходи до цифровізації права. Потенційна цінність цифровізації права. Проблеми цифровізації аналогових текстів (парсинг, оцифрування, ідентифікація змісту). Основні українські компанії, що займаються цифровізацією права.

Штучний інтелект: широке і вузьке розуміння. Ознаки штучного інтелекту. Машинне навчання. Класифікації штучних інтелектів. Сильний і слабкий штучний інтелект. Нейромережі у праві.

Тема 2. Дизайн мислення

Поняття дизайн мислення, як методу створення юридичних продуктів та послуг.

Ключові принципи дизайн мислення та їх важливість для вирішення складних юридичних завдань.

Ключові етапи процесу створення інноваційних рішень.

Основи побудови найпростіших карт юридичних процесів.

Застосування дизайн-мислення у традиційній роботі юриста: підходи до оформлення документів, написання текстів тощо.

Тема 3. Алгоритми та автоматизація в праві

Алгоритм та його використання в праві.

Автоматизація процесів в юридичній діяльності: застосування програмного забезпечення для збору, обробки та зберігання даних, ведення бухгалтерського обліку та інших юридичних процесів.

Використання інтелектуальних систем та роботів для автоматизації рутинних завдань в юридичній практиці. Чатбот та його застосування в праві.

Правові аспекти застосування алгоритмів та штучного інтелекту в юридичних процедурах.

Створення шаблонів юридичних документів.

Тема 4. Використання відкритих даних в юридичній діяльності

Загальна характеристика відкритих даних: визначення, структура та типи даних. Правовий режим відкритих даних: розгляд актуальних законодавчих норм і міжнародних стандартів.

Використання відкритих даних в роботі юриста. Можливості використання відкритих даних для юридичних досліджень, у правовому

аналізі, статистиці, моніторингу, контролі за діяльністю державних органів тощо.

Публічні реєстри: огляд та основи роботи з ними. Державні електронні сервіси.

Приватні провайдери доступу до відкритих даних. Програмне забезпечення для роботи з відкритими даними.

Проблемні питання та виклики відкритих даних: захист персональних даних, безпека даних, проблема стандартизації та якості даних.

Захист персональних даних в legal tech рішеннях.

Тема 5. Blockchain у праві

Технологія Blockchain та принципи її роботи.

Сфери застосування Blockchain в юридичній діяльності. Юридичні питання, пов'язані з використанням технології Blockchain (визнання ЕП, відповідальність за помилки в записах, кібербезпека тощо).

Правові засади використання криптовалют в Україні. Регулювання криптовалют в різних країнах світу. Практичні аспекти використання криптовалют.

Смарт-контракти. Аналіз ролі умов «умови договору» та «умови самовиконання» у смарт-контрактах на основі блокчейн технології.

Децентралізовані автономні організації (DAO) та їх правовий статус.

Вивчення ініціатив з використання блокчейн технології у судовій системі, зокрема в системі електронного документообігу та електронних виконавчих провадженнях.

Успішні кейси та перспективні напрями застосування блокчейну.

Тема 6. Доступність правосуддя та юридичні інновації

Використання технологій та інновацій в забезпеченні доступності правосуддя. Доступність правосуддя для різних груп населення (особи з інвалідністю, вразливі категорії населення тощо).

Електронний суд. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система.

Електронні докази. Особливості збирання та фіксування електронних доказів.

Розвиток альтернативних способів врегулювання спорів (медіація, арбітраж) та їх роль у забезпеченні доступності правосуддя. Онлайн вирішення спорів (ODR).

Використання інновацій у судовій практиці (аналітика, прогнозування результатів судових рішень).

Блокчейн арбітраж.

Тема 7. Юридичні стартапи

Концепція стартапів та їх роль у розвитку правової індустрії.

Юридичні стартапи: світовий та український досвід. Альтернативні провайдери юридичних послуг та їх вплив на традиційні юридичні фірми.

Методології створення та розвитку юридичного стартапу. Бізнес моделі юридичних стартапів.

Залучення ресурсів та монетизація (вибір джерел та моделі фінансування).

Регулювання юридичних стартапів. Юридичні аспекти захисту інтелектуальної власності в юридичному стартапі.

Тема 8. Юридичні інновації у діяльності публічної влади

Загальний огляд інноваційних інструментів у діяльності публічної влади. Поняття та розвиток електронного урядування в Україні. Поняття електронної демократії. Ключові елементи електронної демократії та їх перспективи в Україні (е-урядування, е-вибри, е-петиції).

Правовий експеримент та «регуляторні пісочниці» (regulatory sandboxes).

Електронні сервіси держави для юриста. Електронні адміністративні послуги. Публічні реєстри: огляд та основи роботи з ними.

Електронні сервіси Верховної Ради України. Огляд ключових публічних сервісів та перспективи їх розвитку.

Електронні сервіси органів юстиції. Портал «Дія» та застосунок «Дія». Електронна система охорони здоров'я (eHealth). Електронний кабінет водія.

Цифровізація в роботі правоохоронних органів. Практичне застосування інформаційних систем у правоохоронній діяльності. Інформаційні системи підтримки розслідування злочинів.

Електронні сервіси ДПС, Пенсійного фонду України та органів статистики.

Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори» та інші електронні сервіси держави та органів місцевого самоврядування.

Тема 9. Дизайн документів

Структура та типологія документів.

Дизайн юридичних документів. Роль дизайну документів у забезпеченні зрозумілості та доступності правової інформації.

Типографіка в юриспруденції: ієрархія, колір, контраст, шрифти.

Використання графічних зображень та інших елементів дизайну для підвищення читабельності та зрозумілості юридичних документів.

Розробка шаблонів та стандартів дизайну для юридичних документів з метою підвищення їхньої ефективності та зрозумілості. Програмне забезпечення (платформи, конструктори) для драфту документів.

Тема 10. Етичні дилеми юридичних інновацій

Питання правосуб'єктності роботизованих систем.

Інформаційна гігієна в роботі юриста.

Права людини в цифрову епоху. Право на приватність, захист персональних даних. Захист прав людини від автоматизованого прийняття рішень.

Етичні проблеми використання штучного інтелекту в праві (недостатня прозорість алгоритмів, можливість дискримінації, нерівність у доступі до інновацій тощо). Захист від автоматизованих рішень, що можуть вплинути на права людини.

Етичні проблеми використання блокчейн-технологій у правовій сфері (проблеми конфіденційності даних, можливість їх використання для незаконних цілей тощо).

Етичні проблеми використання криптовалют та інших цифрових активів у правовій сфері.

Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни «Юридичні інновації» для студентів спеціальності 081 «Право» ОПП «Право» денної форми навчання

№ з/п	Назва розділу, модуля, теми	Разом	Кількість годин за видами занять		
			аудиторні		
			лекції	практичні	самостійна робота
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
Модуль 1. Юридичні інновації					
1	Вступ до юридичних інновацій	8	2	2	4
2	Дизайн-мислення	6	–	2	4
3	Алгоритми та автоматизація в праві	10	–	2	8
4	Використання відкритих даних в юридичній діяльності	10	2	2	6
5	Blockchain у праві	10	–	2	8
6	Доступність правосуддя та юридичні інновації	10	2	2	6
7	Юридичні стартапи	8	2	2	4
8	Юридичні інновації у діяльності публічної влади	12	2	2	8
9	Дизайн документів	8	–	2	6
10	Етичні дилеми юридичних інновацій	8	–	2	6
	Разом із курсу:	**90**	**10**	**20**	**60**

Тематичний план навчальної дисципліни «Юридичні інновації»
для студентів спеціальності 081 «Право»
ОПП «Право» заочної форми навчання

№ з/п	Назва розділу, модуля, теми	Разом	Кількість годин за видами занять		
			аудиторні		
			лекції	практичні	самостійна робота
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
Модуль 1. Юридичні інновації					
1	Вступ до юридичних інновацій	8	2	–	6
2	Дизайн-мислення	6	–	2	4
3	Алгоритми та автоматизація в праві	10	–	2	8
4	Використання відкритих даних в юридичній діяльності	10	–	2	8
5	Blockchain у праві	10	–	2	8
6	Доступність правосуддя та юридичні інновації	10	2	–	8
7	Юридичні стартапи	8	–	2	6
8	Юридичні інновації у діяльності публічної влади	12	2	–	10
9	Дизайн документів	8	–	–	8
10	Етичні дилеми юридичних інновацій	8	–	–	8
	Разом із курсу:	**90**	**6**	**10**	**74**

Таблиця 4.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Юридичні інновації»
для студентів спеціальності 081 «Право» ОПП «Право» денної форми навчання

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	**Кількість годин**	**Назва теми та питання практичного заняття**	**Кількість годин**	**Завдання самостійної роботи у розрізі теми**	**Кількість годин**
1	***2***	***3***	***4***	***5***	***6***
Модуль 1. Юридичні інновації					
Тема 1. Вступ до юридичних інновацій					
Лекція 1: 1) Вплив технологій на право; 2) Огляд основних напрямів інновацій у праві; 3) Майбутнє юридичної освіти та навички, необхідні для юристів у цифрову епоху; 4) Цифровізація у праві.	2	*Практичне заняття 1:* 1) Вербалізація та механізація права. Цифровізація права та її рівні; 2) Огляд основних напрямів інновацій у праві; 3) Епістемізація права. Штучний інтелект в юридичній діяльності; 4) Юридичні професії майбутнього.	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Короткий огляд основних напрямів інновацій у праві; 2) Цінність цифровізації права. Проблеми цифровізації аналогових текстів; 3) Штучний інтелект та машинне навчання. Класифікації штучних інтелектів *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Скласти таблицю-огляд найвідоміших legal-tech проектів та їх вітчизняних аналогів.	4

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
Тема 2. Дизайн-мислення					
–	–	*Практичне заняття 2:* 1) Поняття дизайн мислення, як методу створення юридичних продуктів та послуг; 2) Ключові принципи дизайн мислення; 3) Етапи процесу створення інноваційних рішень; 4) Основи побудови найпростіших карт юридичних процесів.	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Переваги застосування дизайн-мислення у юридичній діяльності. Можливості для підвищення якості юридичних послуг; 2) Можливі виклики та обмеження для застосування дизайн-мислення у сфері права (дискусія); 3) Можливості застосування дизайн-мислення у юридичній освіті; 4) Вдалі приклади застосування дизайн-мислення у юридичній сфері. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Проаналізувати одну із актуальних проблем, дотичних до сфери права, запропонувати можливі підходи до її вирішення із застосуванням принципів дизайн-мислення.	4
Тема 3. Алгоритми та автоматизація в праві					
–	–	*Практичне заняття 3:* 1) Алгоритм та його використання в праві; 2) Автоматизація процесів в юридичній діяльності; 3) Використання інтелектуальних систем для автоматизації	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Алгоритми та автоматизація процесів в юридичній діяльності; 2) Створення шаблонів юридичних документів.	8

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
		рутинних завдань в юридичній практиці; 4) Чатбот та його застосування в діяльності юриста; 5) Правові аспекти застосування алгоритмів та штучного інтелекту в юридичних процедурах.		*Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Підготувати проект простої задачі, яка може бути виконана з допомогою чат-бота (опис алгоритму). Створити простий чат-бот на платформі за вибором. 4) Підготувати проект з автоматичного створення документів за зразком (онлайн або з використанням продуктів Microsoft Office).	
Тема 4. Використання відкритих даних в юридичній діяльності					
Лекція 2: 1) Використання відкритих даних в роботі юриста; 2) Публічні реєстри: огляд та основи роботи з ними; 3) Приватні провайдери доступу до відкритих даних; 4) Захист персональних даних в legal tech рішеннях.	2	*Практичне заняття 4:* 1) Поняття та правова регламентація відкритих даних; 2) Можливості використання відкритих даних в роботі юриста; 3) Публічні реєстри: огляд та основи роботи з ними; 4) Приватні провайдери доступу до відкритих даних; 5) Проблемні питання та виклики відкритих даних.	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Правова регламентація відносин у сфері оприлюднення та використання відкритих даних; 2) Огляд державного та комунальних порталів відкритих даних. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Обрати набір відкритих даних на порталі Відкритих даних. Запропо-	6

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
				нувати варіанти їх використання для створення сервісу, орієнтованого на надання юридичних або дотичних до них послуг.	
Тема 5. Blockchain у праві					
–	–	*Практичне заняття 5:* 1) Технологія Blockchain та принципи її роботи; 2) Сфери застосування Blockchain в юридичній діяльності; 3) Юридичні питання, пов'язані з використанням технології Blockchain; 4) Правові засади використання криптовалют в Україні; 5) Поняття та можлива сфера використання смарт-контрактів. Децентралізовані автономні організації (DAO).	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Використання блокчейн технології у судовій системі, зокрема в системі електронного документообігу та електронних виконавчих провадженнях; 2) Успішні кейси та перспективні напрями застосування блокчейну. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Підготувати проект та алгоритм смарт-контракту, який потенційно можливо реалізувати.	8
Тема 6. Доступність правосуддя та юридичні інновації					
Лекція 3: 1) Використання технологій та інновацій в забезпеченні доступності правосуддя; 2) Онлайн вирішення спорів (ODR); 3) Електронний суд. Єдина судова інформаційно-	2	*Практичне заняття 6:* 1) Використання технологій та інновацій в забезпеченні доступності правосуддя; 2) Електронний суд. Єдина судова інформаційно-(теле)комунікаційна система;	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Блокчейн арбітраж; 2) Використання інновацій у судовій практиці (аналітика, прогнозування результатів судових рішень). *Практичні завдання:*	6

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
(теле)комунікаційна система.		3) Онлайн вирішення спорів (ODR); 4) Роль альтернативних способів врегулювання спорів у забезпеченні доступності правосуддя; 5) Використання інновацій у судовій практиці. 6) Електронні докази. Особливості збирання та фіксування електронних доказів;		1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Ознайомитися із функціоналом legal tech платформ та проектів, які існують у сфері, дотичні до правосуддя (сформувати заяву в кабінеті електронного суду; здійснити пошук практики через платформу «Суд на долоні» тощо).	
Тема 7. Юридичні стартапи					
Лекція 4: 1) Концепція стартапів та їх роль у розвитку правової індустрії; 2) Юридичні стартапи: світовий та український досвід. Альтернативні провайдери юридичних послуг; 3) Бізнес моделі юридичних стартапів.	2	*Практичне заняття 7:* 1) Юридичні стартапи: світовий та український досвід. Альтернативні провайдери юридичних послуг; 2) Бізнес моделі юридичних стартапів; 3) Методології створення та розвитку юридичного стартапу.	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Опрацювати матеріали курсу Legal Tech & Startups на платформі Coursera (URL: https://www.coursera.org/learn/legal-tech-startups/). *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3)* Групове завдання: підготувати теоретичне обґрунтування стартапу з обґрунтуванням бізнес-моделі.	4

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
Тема 8. Юридичні інновації у діяльності публічної влади					
Лекція 5: 1) Інноваційні інструменти у діяльності публічної влади та їх можлива спрямованість; 2) Поняття та розвиток електронного урядування в Україні. Електронна демократія; 3) Електронні сервіси держави для юриста. Електронні адміністративні послуги та реєстри.	2	*Практичне заняття 8:* 1) Потенційні напрями використання інноваційних інструментів у діяльності публічної влади (дискусія); 2) Електронні сервіси держави для юриста. Електронні адміністративні послуги та реєстри; 3) Електронні сервіси органів юстиції. Портал «Дія» та застосунок «Дія». Електронна система охорони здоров'я (eHealth) та ін.; 4) Цифровізація в роботі правоохоронних органів.	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Електронні сервіси ДПС, Пенсійного фонду України та органів статистики; 2) Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори» та інші електронні сервіси держави та органів місцевого самоврядування; 3) Ключові елементи електронної демократії та їх перспективи в Україні (е-урядування, е-вибри, е-петиції); Правовий експеримент та «регуляторні пісочниці» (regulatory sandboxes); 4) Інформаційні системи підтримки розслідування кримінальних правопорушень. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Підготувати презентацію з оглядом функціоналу одного з електронних державних сервісів (на вибір).	8
Тема 9. Дизайн документів					
–	–	*Практичне заняття 9:* 1) Структура та типологія документів; 2) Типографіка в юриспруденції: ієрархія, колір, конт-	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Типографіка в юриспруденції. Дизайн юридичних документів;	6

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
		раст, шрифти; 3) Дизайн юридичних документів; 4) Програмне забезпечення (платформи, конструктори) для підготовки документів.		2) Програмне забезпечення (платформи, конструктори) для підготовки документів. *Практичні завдання:* 1) Проаналізувати обрані або надані документи на наявність положень, які не мають юридичного значення. 2) Переробити обраний документ із застосуванням дизайн-підходу. Проаналізувати відмінності та переваги підготовленого документа.	
Тема 10. Етичні дилеми юридичних інновацій					
–	–	*Практичне заняття 10:* 1) Загальний огляд потенційних етичних дилем, що можуть виникати у ході використання інновації у юридичній та дотичній до неї діяльності; 2) Допустимість застосування штучного інтелекту при винесенні рішень щодо прав і свобод громадян; 3) Інформаційна культура в роботі юриста; 4) Права людини в цифрову епоху; 5) Питання право-суб'єктності роботизованих систем/штучного інтелекту (дискусія).	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Пошук публікацій щодо виникнення етичних дилем з приводу використання інноваційних технологій та штучного інтелекту; 2) Підготовка до дискусії з приводу системи соціального кредиту в Китаї: за і проти. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Підготувати до захисту заліковий проект (одне із практичних завдань).	6
Разом	10		20		60

Таблиця 4.2. Тематичний план навчальної дисципліни «Юридичні інновації»
для студентів спеціальності 081 «Право» ОПП «Право» заочної форми навчання

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	**Кількість годин**	**Назва теми та питання практичного заняття**	**Кількість годин**	**Завдання самостійної роботи у розрізі теми**	**Кількість годин**
1	***2***	***3***	***4***	***5***	***6***
Модуль 1. Юридичні інновації					
Тема 1. Вступ до юридичних інновацій					
Лекція 1: 1) Вплив технологій на право; 2) Огляд основних напрямів інновацій у праві; 3) Майбутнє юридичної освіти та навички, необхідні для юристів у цифрову епоху; 4) Цифровізація у праві.	2	–	–	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Вербалізація та механізація права. Цифровізація права та її рівні; 2) Огляд основних напрямів інновацій у праві; 3) Епістемізація права. Штучний інтелект в юридичній діяльності; 4) Юридичні професії майбутнього; 5) Цінність цифровізації права. Проблеми цифровізації аналогових текстів; 6) Штучний інтелект та машинне навчання. Класифікації штучних інтелектів. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Скласти таблицю-огляд найвідоміших legal-tech проектів та їх вітчизняних аналогів.	6
Тема 2. Дизайн-мислення					
–	–	*Практичне занят-*	2	*Питання для самостійного опрацювання:*	4

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
		тя 1: 1) Поняття дизайн мислення, як методу створення юридичних продуктів та послуг; 2) Ключові принципи дизайн мислення; 3) Етапи процесу створення інноваційних рішень; 4) Основи побудови найпростіших карт юридичних процесів.		1) Переваги застосування дизайн-мислення у юридичній діяльності. Можливості для підвищення якості юридичних послуг; 2) Можливі виклики та обмеження для застосування дизайн-мислення у сфері права (дискусія); 3) Можливості застосування дизайн-мислення у юридичній освіті; 4) Вдалі приклади застосування дизайн-мислення у юридичній сфері. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Проаналізувати одну із актуальних проблем, дотичних до сфери права, запропонувати можливі підходи до її вирішення із застосуванням принципів дизайн-мислення.	
Тема 3. Алгоритми та автоматизація в праві					
–	–	*Практичне заняття 2:* 1) Алгоритм та його використання в праві; 2) Автоматизація процесів в юридичній діяльності; 3) Використання інтелектуальних систем для автоматизації рутинних завдань в юридичній практиці; 4) Чатбот та його застосування в діяль-	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Алгоритми та автоматизація процесів в юридичній діяльності; 2) Створення шаблонів юридичних документів. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Підготувати проект простої задачі, яка може бути виконана з допомогою чат-бота (опис алгоритму). Створити простий чат-бот на платформі за вибором. 4) Підготувати проект з автоматичного створення документів за зразком (онлайн або з	8

1	2	3	4	5	6
		ності юриста; 5) Правові аспекти застосування алгоритмів та штучного інтелекту в юридичних процедурах.		використанням продуктів Microsoft Office).	
Тема 4. Використання відкритих даних в юридичній діяльності					
–	–	*Практичне заняття 3:* 1) Поняття та правова регламентація відкритих даних; 2) Можливості використання відкритих даних в роботі юриста; 3) Публічні реєстри: огляд та основи роботи з ними; 4) Приватні провайдери доступу до відкритих даних; 5) Проблемні питання та виклики відкритих даних.	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Правова регламентація відносин у сфері оприлюднення та використання відкритих даних; 2) Огляд державного та комунальних порталів відкритих даних. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Обрати набір відкритих даних на порталі Відкритих даних. Запропонувати варіанти їх використання для створення сервісу, орієнтованого на надання юридичних або дотичних до них послуг.	6
Тема 5. Blockchain у праві					
–	–	*Практичне заняття 4:* 1) Технологія Blockchain та принципи її роботи; 2) Сфери застосування Blockchain в юри-	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Використання блокчейн технології у судовій системі, зокрема в системі електронного документообігу та електронних виконавчих провадженнях; 2) Успішні кейси та перспективні напрями застосування блокчейну.	8

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
		дичній діяльності; 3) Юридичні питання, пов'язані з використанням технології Blockchain; 4) Правові засади використання криптовалют в Україні; 5) Поняття та можлива сфера використання смарт-контрактів. Децентралізовані автономні організації (DAO).		*Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Підготувати проект та алгоритм смарт-контракту, який потенційно можливо реалізувати.	
Тема 6. Доступність правосуддя та юридичні інновації					
Лекція 2: 1) Використання технологій та інновацій в забезпеченні доступності правосуддя; 2) Онлайн вирішення спорів (ODR); 3) Електронний суд. Єдина судова інформаційно-(теле)комунікаційна система.	2	–	–	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Використання технологій та інновацій в забезпеченні доступності правосуддя; 2) Електронний суд. Єдина судова інформаційно-(теле)комунікаційна система; 3) Онлайн вирішення спорів (ODR); 4) Роль альтернативних способів врегулювання спорів у забезпеченні доступності правосуддя; 5) Використання інновацій у судовій практиці; 6) Електронні докази. Особливості збирання та фіксування електронних доказів; 7) Блокчейн арбітраж; 8) Використання інновацій у судовій практиці (аналітика, прогнозування результатів судових рішень). *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс),	8

1	2	3	4	5	6
				запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Ознайомитися із функціоналом legal tech платформ та проектів, які існують у сфері, дотичні до правосуддя (сформувати заяву в кабінеті електронного суду; здійснити пошук практики через платформу «Суд на долоні» тощо).	
Тема 7. Юридичні стартапи					
–	–	*Практичне заняття 5:* 1) Юридичні стартапи: світовий та український досвід. Альтернативні провайдери юридичних послуг; 2) Бізнес моделі юридичних стартапів; 3) Методології створення та розвитку юридичного стартапу.	2	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Концепція стартапів та їх роль у розвитку правової індустрії; 2) Юридичні стартапи: світовий та український досвід. Альтернативні провайдери юридичних послуг; 3) Бізнес моделі юридичних стартапів; 4) Методології створення та розвитку юридичного стартапу; 5) Опрацювати матеріали курсу Legal Tech & Startups на платформі Coursera (URL: https://www.coursera.org/learn/legal-tech-startups/). *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3)* Групове завдання: підготувати теоретичне обґрунтування стартапу з обґрунтуванням бізнес-моделі.	8
Тема 8. Юридичні інновації у діяльності публічної влади					
Лекція 5: 1) Інноваційні інструменти у діяльності публічної влади та їх можлива спрямованість;	2	–	–	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Потенційні напрями використання інноваційних інструментів у діяльності публічної влади (дискусія); 2) Електронні сервіси держа-	10

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
2) Поняття та розвиток електронного урядування в Україні. Електронна демократія; 3) Електронні сервіси держави для юриста. Електронні адміністративні послуги та реєстри.				ви для юриста. Електронні адміністративні послуги та реєстри; 3) Електронні сервіси органів юстиції. Портал «Дія» та застосунок «Дія». Електронна система охорони здоров'я (eHealth) та ін.; 4) Цифровізація в роботі правоохоронних органів; 5) Електронні сервіси ДПС, Пенсійного фонду України та органів статистики; 6) Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори» та інші електронні сервіси держави та органів місцевого самоврядування; 7) Ключові елементи електронної демократії та їх перспективи в Україні (е-урядування, е-вибри, е-петиції); Правовий експеримент та «регуляторні пісочниці» (regulatory sandboxes); 8) Інформаційні системи підтримки розслідування кримінальних правопорушень. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Підготувати презентацію з оглядом функціоналу одного з електронних державних сервісів (на вибір).	
Тема 9. Дизайн документів					
–	–	–	–	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Структура та типологія документів; 2) Типографіка в юриспруденції: ієрархія, колір, контраст, шрифти; 3) Дизайн юридичних документів; 4) Програмне забезпечення (платформи, конструктори) для підготовки документів; 5) Програмне забезпечення (платформи,	8

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
				конструктори) для підготовки документів. *Практичні завдання:* 1) Проаналізувати обрані або надані документи на наявність положень, які не мають юридичного значення. 2) Переробити обраний документ із застосуванням дизайн-підходу. Проаналізувати відмінності та переваги підготовленого документа.	
Тема 10. Етичні дилеми юридичних інновацій					
–	–	–	–	*Питання для самостійного опрацювання:* 1) Загальний огляд потенційних етичних дилем, що можуть виникати у ході використання інновації у юридичній та дотичній до неї діяльності; 2) Допустимість застосування штучного інтелекту при винесенні рішень щодо прав і свобод громадян; 3) Інформаційна культура в роботі юриста; 4) Права людини в цифрову епоху; 5) Питання правосуб'єктності роботизованих систем/штучного інтелекту (дискусія); 6) Пошук публікацій щодо виникнення етичних дилем з приводу використання інноваційних технологій та штучного інтелекту; 7) Підготовка до дискусії з приводу системи соціального кредиту в Китаї: за і проти. *Практичні завдання:* 1) Скласти термінологічний словник до теми. 2) Вирішення практичного завдання (кейс), запропонованого за НМП чи у СДО. 3) Підготувати до захисту заліковий проект (одне із практичних завдань).	8
Разом	6		10		74

Розділ 5. Система оцінювання знань студентів

Система поточного і підсумкового контролю має за мету оцінювання рівня сформованості тих чи інших компетентностей та досягнення програмних результатів навчання за навчальною дисципліною «Юридичні інновації».

Компетентність як інтегрований результат індивідуальної навчальної діяльності студентів, формується на основі оволодіння ними змістовими (знання), процесуальними (уміння) і мотиваційними компонентами, його рівень виявляється в процесі оцінювання. Визначення рівня сформованості дисциплінарних компетентностей (результатів навчання) здійснюється за: певним розділом (темою) робочої програми навчальної дисципліни; практичними заняттями (контрольна робота, перевірка та захист індивідуального завдання, тестування тощо).

Об'єктами контролю є: робота студентів на лекціях, практичних заняттях, якість та своєчасність виконання завдань самостійної роботи, практичних завдань чи індивідуального завдання, поточної модульної роботи. Контрольні заходи здійснюються науково-педагогічними працівниками і включають поточний і підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється при проведенні лекцій, семінарів, перевірки завдань самостійної роботи та має на меті перевірку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу навчальної дисципліни та оцінювання набутих компетентностей.

Під час проведення лекцій застосовуються такі методи контролю, як усне опитування студентів з питань, визначених планом лекцій та пов'язаних з матеріалом попередніх лекцій, дискусійне обговорення проблемних питань з теми лекції та інше.

У ході проведення практичних занять застосовуються такі методи контролю, як усне та письмове опитування студентів з питань, визначених планом практичних занять, дискусійне обговорення проблемних питань з теми заняття, письмове складання студентами тестів, відповідь у письмовій формі на індивідуальне теоретичне завдання, виконання індивідуального практичного завдання (побудова юридичних алгоритмів, алгоритмів smart-контрактів, концепцій legal tech стартапів, створення чат-ботів, підготовка/переробка документів із застосуванням принципів дизайн-мислення тощо). Завдання можуть виконуватися індивідуально, або «малими групами», залежно від трудомісткості завдання (у такому випадку бали виставляються відповідно до внеску кожного студента, а у разі, якщо його встановити неможливо – в однаковому для всіх розмірі за результатами виконання завдання).

Поточний контроль виконання студентами завдань самостійної роботи здійснюється за допомогою перевірки науково-педагогічним працівником результатів розв'язання ситуаційних завдань.

Поточний контроль, який застосовується під час проведення поточної

модульної роботи, здійснюється шляхом перевірки виконання письмових робіт або тестів у письмовій формі або за допомогою програмного забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу (у т.ч. онлайн), шляхом перевірки виконання практичних завдань/проектів.

Здобувачі заохочуються до проходження онлайн-курсів з окремих тем навчальної дисципліни на доступних освітніх платформах (зокрема, Дія.Освіта, Prometheus, Coursera та ін.). Отримані мікрокваліфікації будуть зараховані здобувачам за підсумками співбесіди з викладачем для забезпечення можливості виставлення диференційованої оцінки з відповідної теми. Бали будуть зараховуватися у рахунок практичних занять, у випадку, якщо результати містять практичну складову – також за виконання практичних завдань (самостійна робота).

Поточна успішність студентів за виконання навчальних видів робіт на навчальних заняттях і за виконання завдань самостійної роботи оцінюються **за допомогою національної шкали оцінок**.

Таблиця 5. Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни для студентів спеціальності 081 «Право»

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-10): відвідування занять (0 балів); обговорення матеріалу тем, виконання завдань у ході практичних занять (3 бали х 10 = 30 балів); виконання практичних завдань (загалом – 10 балів за окремі практичні завдання або один навчальний проект)	40
Поточна модульна робота (тестування і відкриті питання)	20
Екзамен (відповідь на питання екзаменаційного білета та практичне завдання)	40
Разом	100

Таблиця 6. Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни «Юридичні інновації»

Сума балів за всі види навчальної діяльності	**Оцінка за шкалою ECTS**	**Оцінка за національною шкалою**
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного підсумкового контролю
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни та підсумковим контролем

Розділ 6. Інформаційні джерела

Основні рекомендовані джерела інформації:

1. Інформаційне забезпечення професійної діяльності : навч. посібник / І. В. Краснобрижий, С. О. Прокопов, Е. В. Рижков. Дніпро : ДДУВС, 2018. 220 с.
2. Кудь А., Кучерявенко М., Смичок Є. Цифрові активи та їх правове регулювання у світлі розвитку технології блокчейн : монографія. Харків : Право, 2019. 216 с.
3. Bassli L. E. Simple Guide to Legal Innovation. American Bar Association, 2020.
4. Edwards L., Schafer B., Harbinja E. Future Law: Emerging Technology, Regulation and Ethics. Edinburgh University Press, 2020. 389 p.
5. LegalTech Book: The Legal Technology Handbook for Investors, Entrepreneurs and FinTech Visionaries / S. Chishti et al. Wiley & Sons, Incorporated, John, 2020. 280 p.
6. Susskind R. Online Courts and the Future of Justice. Oxford University Press, 2019. 336 p.
7. Susskind R. Tomorrow's Lawyers: An Introduction to Your Future. Oxford University Press, 2023.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

8. 50 відтінків дизайн-мислення: у яких сферах використовувати метод. URL: https://platfor.ma/specials/50-vidtinkiv-dyzajn-myslennya-u-yakyh-sferah-vykorystovuvaty-metod/
9. Айзексон У. Інноватори. Як група хакерів, геніїв та гіків здійснила цифрову революцію. К. : Наш формат, 2017. 488 с.
10. Алгоритм дій щодо ліквідації юридичної особи. URL: https://medoc.ua/blog/algoritm-dij-shhodo-likvidaci-jurosobi
11. Банік М. Відкриті дані держави: 6 сервісів, які одного дня знадобляться кожному українцю. URL: https://life.pravda.com.ua/columns/2021/04/14/244529/
12. Бенедек В., Кеттеман М. Свобода вираження поглядів та Інтернет. Париж : Видавництво Ради Європи, 2013. 204 с.
13. Блаватнік А. Цифрові технології, які змінюють наше життя: що показуватимуть на 16-му фестивалі Docudays UA. URL: https://hromadske.ua/posts/cifrovi-tehnologiyi-yaki-zminyuyut-nashe-zhittya-sho-pokazuvatimut-na-16-mu-festivali-docudays-ua
14. Бріньолфссон Е., Макафі Е. Друга епоха машин: робота, прогрес та процвітання в часи надзвичайних технологій. Київ : K.FUND, 2016. – 236 с.
15. Відкритий посібник з відкритих даних для громадських організацій, журналістів, і не тільки 2016. URL: https://socialdata.org.ua/manual/
16. Все буде дизайн: як знаходити рішення, яких не існувало раніше. URL: https://platfor.ma/specials/vse-bude-dyzajn-yak-znahodyty-rishennya-yakyh-ne-isnuvalo-ranishe/
17. Гавловський В. Деякі аспекти незаконного збору персональних даних користувачів мережі Інтернет. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 2. С. 219-227.
18. Гетманцев М. Електронні докази в цивільному процесі: практика застосування новел законодавства. *Підприємництво, господарство і право.* 2019. № 2. С.19-23.
19. Гудмен М. Злочини майбутнього / пер. з англ. І. Мазарчук, Я. Машико. Харків : Вид-во «Ранок» : Фабула, 2019 – 592 с.

20. Давай по порядку: як влаштовано метод Design Thinking. URL: https://platfor.ma/specials/davaj-po-poryadku-yak-vlashtovano-metod-design-thinking/
21. Девенпорт Т., Корбі Дж. Вакансія: людина. Як не залишитися без роботи в добу штучного інтелекту. К. : Наш формат, 2018. 336 с.
22. Деякі питання функціонування Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2018 р. № 484. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/484-2018-п
23. Дзядевич Х. Сінгапур, Іспанія, Україна. Юридичні технології – світовий тренд. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/singapur-madrid-kiev-yuridicheskie-tehnologii-mirovoy-trend-50042631.html
24. Дзядевич Х. Технології для юристів. Що нового. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/tehnologii-dlya-yuristov-chto-novogo-50048144.html
25. Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних від 24 жовтня 1995 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_242
26. Діамандіс П., Котлер С. Переможець: як досягти колосального успіху і вплинути на світ. / П. Діамандіс, С. Котлер. – Київ : K.FUND, 2016. – 253с.
27. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. К., 2017. Ч. 15: Технології розвитку електронного урядування та електронної демократії / [Ю. Б. Пігарєв, А. Г. Ложковський, Т. М. Маматова]. К.: ФОП Москаленко О. М., 2017. 52 с.
28. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. – К., 2017. Ч. 1: Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії / [В.Я. Малиновський, Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко]. – К.: ФОП Москаленко О. М., 2017. 70 с.
29. Єсауленко В., Трішичева А. Маркетолог юридичної фірми завжди повинен… читати думки юристів. URL: https://yur-gazeta.com/interview/marketolog-yuridichnoyi-firmi-zavzhdi-povinen-chitati-dumki-yuristiv.html
30. Желтухін Є. Legaltech: на межі права та технологій URL: https://yur-gazeta.com/publications/events/legal-tech-na-mezhi-prava-ta-tehnologiy.html
31. Законодавство ЄС у сфері відкритих даних. URL: https://cutt.ly/4eRE01P
32. Законодавство, звіти і дослідження відкритих даних м. Нью-Йорк. URL: https://cutt.ly/9eRE3up
33. Зроби мені legal, зроби мені tech. Українські правові IT-проекти / blog.1991.center. URL: https://senior.ua/articles/zrobi-men-legal-zrobi-men-tech-ukransk-pravov-tproekti
34. Іванов Д. Інновації – спосіб мислення юриста на користь клієнта. URL: https://conp.com.ua/blog/5c8b423c2fcde971ba0480e5
35. Каламайко А. Ю. Електронні докази в цивільному процесі: монографія. – Х.: Право, 2017. – 178 с.
36. Каламайко А. Ю. Електронні технології в цивільному процесі: постановка проблеми // Університетські наукові записки. – 2013. – № 1 (45). – С.159-165.
37. Каравайна А. Дизайн-мислення: як застосовувати метод на практиці. URL: https://beetroot.academy/blog/general/dizajn-mislennya-yak-zastosovuvati-metod-na-praktitsi
38. Кейс С. IT-цунамі: як бізнесу вижити в третій хвилі інтернету. / С. Кейс. – Київ : K.FUND, 2017. – 192 с.
39. Конвенція про кіберзлочинність, 2001 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_575

40. Костенко А. API законів. URL: https://medium.com/dead-lawyers-society/law-automaton-a527cb536c2c
41. Костенко А. Закони у JSON. URL: https://medium.com/dead-lawyers-society/law-automaton2-295dafb8ee3b
42. Кох Р. Принцип 80/20 та 92 інших фундаментальних законів природи. Наука успіху. / Р. Кох. – Київ : БМ-БУКС, 2019. – 360.
43. Кудь А. Цифрові активи та їх правове регулювання у світлі розвитку технології блокчейн: монографія / Александр Кудь, Микола Кучерявенко, Євген Смичок. – Харків: Право, 2019. 216 с.
44. Курманова Т. Обмеження прав в інтернеті: ризики для України. URL: https://cutt.ly/BeRGKXR
45. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії / Д. Лайон // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. – К., 1996. – С. 362–380.
46. Ланкастер Д. Лідерство в стилі LEAN: шлях до постійного вдосконалення вашого бізнесу. / Д. Ланкастер. – Київ : K.FUND, 2017. – 240с.
47. Лігалтекові статті, огляди, інтерв'ю. URL: https://cutt.ly/OeRGny2
48. Малес Л. Місце приватності в українському суспільстві – буття поміж традиціями. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць.* Х.: Вид-во ХНУ ім. В. Каразіна, 2008. С. 435-439.
49. Мороз В. Час боту. Журнал сучасного правника «Український юрист» URL: https://jurist.ua/?article/1786
50. Нішевий маркетинг юридичних послуг. Якщо ваш ринок – все, то ваш ринок – ніхто. URL: https://www.legalalliance.com.ua/publikacii/nisevij-marketing-uridicnih-poslug-akso-vas-rinok-vse-to-vas-rinok-nihto/
51. Олдермен Е., Кенеді К. Право на приватність / пер. з англ. М. Плесак. Львів : Ахілл, 2006. 427 с.
52. Перша нейромережа в Axon Partners. URL: https://cutt.ly/VeREbtg
53. План дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних. URL: https://data.gov.ua/pages/plan-dii-z-pryiednannia-odc
54. Портал відкритих даних. URL: https://data.gov.ua
55. Право на приватність: conditio sine qua non / Харківська правозахисна група. Харків: Фоліо, 2003. 216 с.
56. Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності: навч. посіб. / В.Г. Іванов, С.М. Іванов, В.В. Карасюк та ін.; За заг. ред. В.Г. Іванова. Х. : Право, 2010. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2011/IVANOV_2010.pdf
57. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17
58. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10. 2015 р. № 835. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-п
59. Про функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.06.2016 р. № 3. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-16
60. Раджу Н., Прабху Д. Економні інновації: як створити більше з меншими ресурсами. Київ : K.FUND, 2015. – 208с.
61. Радутний О. Е Мораль і право для штучного інтелекту та цифрової людини: закони робототехніки та «проблема вагонетки» *Інформація і право: науковий журнал*. К. : Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України, 2019. № 3 (30). 142 с. С. 78-96.

62. Радутний О. Е. Місце штучного інтелекту в структурі суспільних відносин, які охороняються кримінальним правом. *Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності : матеріали наук. полілогу, м. Харків, 7 вересня 2018 р.* Харків : Право, 2018. С. 98-102.

63. Радутний О. Е. Цифрова людина з точки зору загальної та інформаційної безпеки: філософський та кримінально-правовий аспект. *Інформація і право: науковий журнал*. К. : Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України, 2018. № 2 (25). С. 158-171.

64. Размєтаєва Ю. Залиште мене у спокої або право бути забутим. *Права людини: філософські, теоретико-юридичні та політологічні виміри: Статті учасників І Міжнародного круглого столу (м. Львів, 28-29 жовтня 2016 року)*. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2017. С. 221-234.

65. Размєтаєва Ю. ІТ-компанії і боротьба з порушеннями прав людини в Інтернеті: провідні практики. *Бізнес і права людини: основні виклики для нових демократій : зб. ст. і тез : матеріали до Панельної дискусії 25 верес. 2019 р.* / упоряд. О. О. Уварова. Харків : Право, 2019. С. 72-78. URL: https://legalforum.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/zbirka-tez-i-statej.pdf

66. Размєтаєва Ю. Теоретичні аспекти зобов'язань бізнесу у сфері приватності: виклики цифрової епохи. *Підприємництво, господарство і право.* № 6. 2019. С. 235-239.

67. Размєтаєва Ю. Формування новітніх прав людини під впливом ІТ. *ІТ право: проблеми та перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів ІІІ-ої Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 7 грудня 2018 р.)*. Львів : Растр-7, 2018. С. 93-98.

68. Размєтаєва Ю. С. Приватність в інформаційному суспільстві: проблеми правового розуміння та регулювання. *Науковий вісник УЖНУ. Сер. Право.* Вип. 37. Т. 1. 2016. С. 43-46.

69. Райз Е. Стартап без помилок. Київ : Vivat, 2016. 368 с.

70. Резолюція ПАРЄ 1604 (2008) Відеоспостереження в публічних місцях. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/769_1604.htm

71. Рекомендації для оприлюднення наборів відкритих даних. URL: https://data.gov.ua/pages/835-rec-index

72. Сенор Д., Сингер С. Країна стартапів. Історія ізраїльського економічного дива. Київ : Yakaboo Publishing, 2016. 368 с.

73. Сервіси на основі відкритих даних (новини та огляди). URL: https://thedigital.gov.ua

74. Стівенс-Давідовіц С. Усі брешуть, але інтернет знає твої думки. К. : K.Fund., 2018. 304 с.

75. Сухорольський П. Вплив Інтернету на реалізацію політичних прав людини: нові можливості та загрози. *Aktywizacja społeczeństwa obywatelskiego. Wydarzenia na kijowskim Euromajdanie* / Red. A. Wojtaszak. Szczecin : Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego Minerwa, 2014. – S. 55-67.

76. Сухорольський П. М. Проблеми забезпечення та розвитку прав людини в умовах інформаційного суспільства. *Український часопис міжнародного права*. 2013. № 1. С. 18-23.

77. Сухорольський П. М., Пачок Г. М. Система боротьби з крадіжками особистості у США. *Україна в системі глобального інформаційного обміну: теоретико-методологічні аспекти дослідження і підготовки фахівців. Матеріали ІІ Всеукраїнської наукової конференції*. – Львів : Ліга-Прес, 2013. С. 201-204.

78. Сухорольський П. М., Хлібойко Г. П. Персоналізація в Інтернеті та її вплив на забезпечення прав людини. *Правова інформатика.* 2013. № 4. С. 3–9.

79. Траут Д., Райс Е. Маркетингові війни. К. : Фабула, 2019. 240 с.
80. Трегуб Г. Docudays UA: Свобода і відповідальність у багатопіксельному світі. URL: https://tyzhden.ua/docudays-ua-svoboda-i-vidpovidalnist-u-bahatopikselnomu-sviti/
81. Уроки історії: як виникло та розвивалось дизайн-мислення. URL: https://platfor.ma/specials/uroky-istoriyi-yak-vynyklo-ta-rozvyvalos-dyzajn-myslennya/
82. Фісенко Т. В. Феномен «бульбашкового фільтра» у мережевих соціальних комунікаціях. Наукові записки інституту журналістики. 2014. Т. 57. С. 194-199.
83. Форд М. Пришестя роботів. Техніка і загроза майбутнього безробіття / пер. з англ. В. Горбатько. К. : Наш Формат, 2016. 400 с.
84. Фрайд Д., Хенссон Д. Х. Rework. Ця книжка змінить ваш погляд на бізнес. Харків : КСД, 2016. 176 с.
85. Хлібороб Н. Запровадження електронного адміністративного судочинства в Україні: інновації та перспективи. *Право України*. 2018. № 2. С. 107-117.
86. Хлібороб Н. Функціонування інтегрованого порталу електронних адміністративних послуг: правові аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія юридична.* 2020. Вип. 70. С. 121-128. URL: https://scholar.archive.org/work/ekpw4mtlkvfyno6elm6kskjvgu/access/wayback/http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/download/10960/11190
87. Хлібороб Н. Цифрова трансформація публічних послуг: правове регулювання в контексті європейських принципів. *Адміністративне право і процес.* 2021. № 1 (32). С. 28-40. URL: http://applaw.net/index.php/journal/article/download/727/637
88. Шмідт Е., Коен Д. Новий цифровий світ. Львів : Літопис, 2015. 368 с.
89. Юрій Заремба. Автоматизація юридичних документів. URL: https://yur-gazeta.com/publications/actual/avtomatizaciya-yuridichnih-dokumentiv.html
90. Harvard Business Review. Про прийняття розумних рішень. 10 найкращих статей / Harvard Business Review. – Київ : БМ-БУКС, 2019. 208 с.
91. Harvard Business Review. Про стратегію. 10 найкращих статей із журналу Harvard Business Review / Harvard Business Review. – Київ : БМ-БУКС, 2019. – 288 с.
92. Bannon L. J. Forgetting as a Feature, Not a Bug: The Duality of Memory and Implications for Ubiquitous Computing. *CoDesign*. 2006. Vol. 2. No. 1. P. 3-15.
93. Blockchain Knowledgebase (Blogs / Articles / Podcasts / Videos / Educational Content). URL: https://legalconsortium.org/knowledgebase/
94. Brownsword R. Law 3. 0: Rules, Regulation and Technology. Taylor & Francis Group, 2020. 136 p.
95. Brownsword R. Rethinking Law, Regulation, and Technology. Elgar Publishing Limited, Edward, 2022. 270 p.
96. Cremona M. New Technologies and EU Law. Oxford University Press, 2017. 272 p.
97. Design Thinking: Understand – Improve – Apply / C. Meinel, L. Leifer, H. Plattner. URL: https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-642-13757-0
98. Directive 2006/24/EC of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 on the retention of data generated or processed in connection with the provision of publicly available electronic communications services or of public communications networks and amending Directive 2002/58/EC. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0024
99. Diver L. Digisprudence: Code As Law Rebooted. Edinburgh University Press, 2021. 288 p.

100. Ebers M., Gamito M. C. Algorithmic Governance and Governance of Algorithms: Legal and Ethical Challenges. Springer International Publishing AG, 2021.

101. Ebers M., Navas S. Algorithms and Law. Cambridge University Press, 2020. 319 p.

102. Eltis K. Age of Analytics. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal.* – 2011. – Vol. 22. – Is. 1. – P. 69-95.

103. Episode 21: Blockchain, Smart Contracts and the Future of Law, with Casey Kuhlman of Monax. URL: https://lawnext.libsyn.com/episode-21-blockchain-smart-contracts-and-the-future-of-law-with-casey-kuhlman-of-monax

104. Finklea K. Identity Theft: Trends and Issues – US Congress: Congressional Research Service, 2014. URL: https://sgp.fas.org/crs/misc/R40599.pdf

105. Global Report. Open Data Barometer. 2018. URL: https://opendatabarometer.org/leadersedition/report/#

106. Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González, Judgment of the Court of Justice of the European Union in Case C-131/12, 13 May 2014. URL: http://curia.europa.eu

107. Hate Lawyers? Can't Afford One? Blockchain Smart Contracts Are Here to Help. URL: https://www.technologyreview.com/2019/01/11/1503/hate-lawyers-cant-afford-one-blockchain-smart-contracts-are-here-to-help/

108. Human Rights and Risks in the Digital Era: Globalization and the Effects of Information Technologies / Eds. Nicolaos Garipidis, Christina M. Akrivopoulou. IGI Global, 2012. 340 p.

109. Human Rights in the Global Information Society / Ed. Rikke Frank Jorgensen. The Massachusetts Institute of Technology, 2006. 325 p.

110. Jonathan Askin. From Bleak House to Geek House: Will Europe Breed the Best, Next-Generation of Entrepreneurs and Lawyers? URL: https://www.huffpost.com/entry/from-bleak-house-to-geek_b_4593072

111. K. Mania Online dispute resolution: the future of justice. *International Comparative Jurisprudence.* 2015. № 1. P.76-86.

112. Lessons from the identity trail: anonymity, privacy and identity in a networked society / Eds: Ian Kerr, Valerie Steeves, Carole Lucock. – Oxford University Press, 2009. – 575 p.

113. Lupo G., Bailey J. Designing and Implementing e-Justice Systems: Some Lessons Learned from EU and Canadian Examples. *Laws.* 2014. № 3. P. 353- 387. URL: https://www.researchgate.net/publication/272661563_Designing_and_Implementing_e-Justice_Systems_Some_Lessons_Learned_from_EU_and_Canadian_Examples

114. Opinion of Advocate General Jääskinen delivered on 25 June 2013, Case C‑ 131/12 Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González. URL: http://eur-lex.europa.eu

115. Ortolani P. The impact of blockchain technologies and smart contracts on dispute resolution: arbitration and court litigation at the crossroads. *Uniform Law Review*. Vol. 24, Issue 2. June 2019. P. 430-448.

116. Pagallo U., Durante M. Legal Memories and the Right to Be Forgotten. *Protection of Information and the Right to Privacy – A New Equilibrium?* Springer International Publishing, Switzerland, 2014. P. 17-30.

117. Pivovarov V. Increase Accessibility To Justice In 48 Hours – Mission Completed URL: https://www.forbes.com/sites/valentinpivovarov/2018/12/13/increase-accessibility-to-justice-in-48-hours-mission-completed/?sh=1974f0132778

118. Pivovarov V. Why Do You Need An Ecosystem To Make Legal Innovations? URL:

https://www.forbes.com/sites/valentinpivovarov/2019/02/20/legaltechecosystem/?sh=4935ebee1b87

119. Prometheus: DTI101 Дизайн-мислення для інновацій. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+DTI101+2017_T3/about

120. Prometheus: Успішний стартап: від ідеї до масштабування. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UkrainianStartupFund+S_STARTUP101+2023_T1/course/

121. Radutniy O. Morality and Law for Artificial Intelligence / Proceedings of the 1st International Symposium on Intellectual Economics, Management and Education, September 20, 2019. Vilnius Gediminas Technical University. Vilnius: Vilnius Gediminas Technical University, 2019. 396 p. P. 44-46.

122. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). *Official Journal of the European Union*. 4.5.2016. L119. P. 1-88.

123. Salter Sh. Online dispute resolution and justice system integration: British Columbia's civil resolution tribunal. *Windsor Yearbook of Access to Justice*. 2017. Vol. 34 (1). P. 112-129.

124. Satoshi Nakamoto Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. URL: https://bitcoin.org/bitcoin.pdf

125. Stanford Legal Design Lab. URL: https://www.legaltechdesign.com/

126. There's No Good Reason to Trust Blockchain Technology. URL: https://www.wired.com/story/theres-no-good-reason-to-trust-blockchain-technology/

127. Velicogna M. Justice Systems and ICT: What Can Be Learned from Europe? *Utrecht Law Review*. 2007. № 3. P. 129-47.

128. Zuiderveen Borgesius, Frederik and van Eechoud, Mireille M. M. and Gray, Jonathan, Open Data, Privacy, and Fair Information Principles: Towards a Balancing Framework (November 24, 2015). Berkeley Technology Law Journal, Forthcoming; Institute for Information Law Research Paper No. 2015-04; Amsterdam Law School Research Paper No. 2015-46. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2695005

Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни

1. Загальне програмне забезпечення:

Пакет програмних продуктів Microsoft Office, до якого входить програмне забезпечення для роботи з різними типами документів: текстами, електронними таблицями, презентаціями, базами даних тощо. Мережеві сервіси Google та Microsoft.

Основними й найбільш використовуваними складовими пакету Microsoft Office є:

1. Microsoft Word.
2. Microsoft Excel.
3. Microsoft Power Point.

2. Спеціалізоване програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу:

- Юридичні інновації: Дистанційний курс з дисципліни для студентів спеціальності 081 «Право» [Електронний ресурс]. URL: http://www2.el.puet.edu.ua/st/course/view.php?id=2312
- Презентації Microsoft PowerPoint з тем курсу;
- інформаційно-правова система із законодавства України «Право» (Компанія «Інформаційно-аналітичний центр «БІТ»).
- пакети тестів до тем навчальної дисципліни для студентів денної та заочної форм навчання, розміщені в системі Open test/Moodle.